

ФІЛОСОФСЬКІ ПОГЛЯДИ К.ЯСПЕРСА НА ЛЮДИНУ ТА ЇЇ ІСНУВАННЯ

Шматко С., студ. гр. Ю-84

Карл Ясперс (1883-1969) – відомий німецький філософ, засновник німецького екзистенціалізму.

Уже в одній із своїх ранніх праць («Психологія світоглядів») Ясперс відкидає думку про психічні хвороби як хвороби мозку — їх корені «в індивідуальних глибинах особистості», у її приватних можливостях. Діагноз хвороби «нашої доби» — панування «масового існування» над особистістю [1; 521].

Буття, за Ясперсом, виступає у трьох головних виявах: предметне „буття-у-світі“; „екзистенція“—принципово непіддатна „об’єктивації чи раціоналізації“; „трансценденція“, або „всеохоплююче“, що є неосяжною й недосяжною „межею“ усякого буття й мислення. Пізнання предметного аспекту буття дає людині „орієнтації у світі“.

Центральним поняттям екзистенціалізму Карла Ясперса є „комунікація“, за допомогою якої реалізується співвіднесення екзистенцій між собою. Втрата такого співвіднесення, стану інтимно-особистісного спілкування і є тим, що називають злом (моральним, соціальним або інтелектуальним), яке є своєрідною „глухотою“ до іншої „екзистенції“, що виявляє себе у нездатності до дискусії, у фанатизмі, у масовому знелюдненні.

„Філософська віра“ виступає у Ясперса саме як акт „екзистенції“: якщо в широкому розумінні кожна очевидність є „вірою“ (впевненістю свідомості взагалі, впевненістю духу), то у вузькому розумінні віра являє собою „акт екзистенції, в якій трансценденція усвідомлюється в її реальності“. Ці роздуми Ясперса призначені для того, щоб відділити філософську віру від власне релігійної, яка пов’язана з „авторитарною об’єктивністю“ культу, молитви, відвертості в церкві.

Суть „філософської віри“ в тому, що вона існує, згідно з традиційною формулою, *fides qua creditor et fides quae credirum* (віра якою ми віримо, і віра, в яку ми віримо) [2; 541].

Філософія, за Ясперсом, пізнає те, що «ніколи не може стати предметом». Навіть комунікація як взаємодія двох свідомостей є інтуїтивною. Філософську віру, проте, все ж не можна тлумачити як ірраціональну. Філософія взагалі завжди користувалася поняттями й категоріями як свого роду знаками, мета яких «привести в рух мислительну діяльність».

Важливе місце в екзистенціальній філософії посідає проблема буття людини в умовах соціальних криз. Можна навіть сказати, що екзистенціалізм немислимий без психології катастрофи, відчуття кризи. Невпевненість людини в майбутньому, страх перед завтрашнім днем, збитками в бізнесі чи

втратою зайнятості зробили страх онтологічною, тобто властивою буттю, характеристикою людини [3; 5].

Поняття граничної ситуації (нім. die Grenzsituation) запровадив у філософію К.Ясперс. Граничними ситуаціями можуть бути смерть, страждання, страх, провина, боротьба. Така ситуація ставить людину на межу між буттям і небуттям. "Опинившись у граничній ситуації, людина, за Ясперсом, звільняється від усіх умовностей, що раніше сковували її, зовнішніх норм, загальноприйнятих поглядів, які характеризують сферу "Ман", і таким чином вперше осягає себе як екзистенцію" [5; 132].

Свободу (волю) Ясперс витлумачує як „вільну покірність волі Божій". А якщо ж людина претендує на реальну, справжню свободу, то вона є „бунтарем", і „якщо бунт стає життєвим принципом, вважається справді істинним і вільним, то людина знаходиться в стані без існування, в житті без усякого підґрунтя, ні на чому не основаному" [2; 87].

Ясперс дотримувався думки, що історія є незавершеною і відкритою як в проєкції на майбутнє, так і в проєкції на минуле. Це твердження щодо майбутнього не викликає сумнівів, а як же тлумачити його щодо минулого? Потрібно розуміти, що у формі зовнішньої дійсності минула історія незмінна. Вона змінюється як реальність, яку ми уявляємо, бо ж те, що колись відбулося, може бути витлумачене і сприйняте по-іншому. Історичне минуле – це відкритий інтерпретаціям світ уявних відношень. Велика кількість історичних процесів, які розпочалися в минулому, до цього часу ще не завершилися, і ще в майбутньому виявляться їх віддалені наслідки, історичні ролі і значення.

Отже, Ясперс – переконаний ірраціоналіст, впевнений в обмеженості людського знання, нездатного взнати „кінцеві таємниці" всесвіту. Простіше кажучи, людському знанню, знанню „кінцевому", недоступні глибокі основи світу; тому той, хто філософує, повинен завжди мати на увазі обмеженість наукового знання, яке „об'єктивує", тобто опредмечує, матеріалізує, умиртвляє життя. В принципі, його умиртвляє і віра, взята лише з об'єктивного боку, тобто, як догма, як ствердження. Взята лише з суб'єктивного боку вона залишається лише забобою.

Список використаних джерел

1. Ясперс К. Смысл и назначение истории: Пер. с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с. – (Сер.: «Мыслители XX в.») – 28-286 с.
2. Современная буржуазная философия и религия / Под ред. А.С. Богомолова. – М.: Политиздат, 1977. – 543 с.
3. Філософія. Курс лекцій: Навчальний посібник / Бичко І.В., Табачковський В.Г., Горах Г.І. та ін. – К.; Либідь, 2002. – 408 с.
4. Мир философии: Книга для чтения. Ч. 2. Человек. Общество. Культура. – М.: Политиздат, 1991. – 624 с.

Наук. кер.- Синах А. О., асистент кафедри філософії